

V 2
5840

St. 194. (10)
AK 194

Q. B. V.

JO. GEORG. NEUMANNI

SS. THEOL. D. ET P. P.

ORATIONES DUÆ,

QVARUM ALTERA

DE

NUMMO AUREO,

QUO D. LUTHERUS CAROLO-

STADIUM AD CERTAMEN PROVO-

CASSE PERHIBETUR,

ALTERA

DE

DIVO JOHANNNE

APOSTOLO

AGIT,

HABITÆ IN ACADEMIA

WITTENBERGENSI,

CUM MUNIA SACRA

CAPESSERET.

A. cl̄o l̄oc̄o XCII.

WITTENBERGÆ,

Apu d JEREMIAM SCHREY & Heredum HENRICI JO-
HANNIS MEYERI.

Handwritten notes:
V. g. 5840
D. N. J. Schrey
D. N. J. Schrey
D. N. J. Schrey
D. N. J. Schrey
D. N. J. Schrey

107 10

107 10

BIBLIOTHECA
PUNICKAVIANA

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK
HALLE
(SAALE)

J. N. J.

RECTOR MAGNIFICE.

plurima sunt, quæ propa-
gandæ religionis intercipi-
unt cursum, officiisque divi-
nis impedimenta objiciunt;
ita nihil reperiri atrocius, ni-
hil funestius excogitari po-
test, quam cum ejusdem fi-
dei Contestores semina
contentionis inter se spar-
gunt ipsi, infestis concurrunt animis, & acerrimas si-
bilites mutuo intendunt. Quod si enim congredi-
endum cum hoste, & collatis veluti signis depu-
gnandum; non aliunde majus robur quam à con-
cordia est, quæ vires nostras auget & instruit, ac una-
nimes in prælia fratres armat, ut canit Poeta: di-
scordia contra scindit Ecclesiam ac dissipat, ut non

A 2

aliter

aliter atque antiqua domus nutare, suisque convulsa
sedibus in terram defluere videatur. Corpori hu-
mano rarius ab externo casu periculum imminet;
nec tam insidiosum hoc malum est, quin arte studio-
que propulsari possit. Ast, quod norunt Medico-
rum filii, plurima mors intestinis abditisque visceri-
bus insidet, cum turbata, quam bellissime valemus,
harmoniam, corpus intercutibus laborat vitiis, ab ini-
micam febriam familiam emaciatur; artus depascuntur ta-
be, facies livido colore tingitur, totaque haec compa-
ges in cineres tandem pulveresque discedit. Haud
absimilis corpori humano Ecclesia est, quae multo
quidem robore valet vigetque, nec ullorum hosti-
um, qui aperto Marte irruunt, impetus extimescit: sed
intestinis affecta disidiis, hoc pejus habere incipit,
quo lentius malum serpit, sensimque medullas occu-
pat, fibras elidit, & quicquid in corpore virium est,
conficitque ac depopulatur. Saepe subit recordari
illorum temporum, quibus Constantinus Magnus
vastam Imperii molem in se suscepit. Jam enim Im-
perator ipse ejuratis Paganorum sacris, vero Numini
se obstringebat, jam Christiana fides ad Indos, Persas,
Marcomannos & ultimos prope Soli terminos de-
vehabatur. Quae saevientibus olim tyrannis sub cry-
ptis & cavernis latuerat sacra DEI gens, jam velut ex
voragine prodire & adspirare in aliquam quietem
coepe-

coeperat: ne autem ab externâ hostium vi Ecclesiæ
inferretur clades, Francos, Bructeros, Alemannos,
Gothosque devicerat Cæsar, Maxentium & Licini-
um Tyrannos subjugârat. Sed dum Halcyonia parat
Ecclesiæ, dum Episcopos sibi quotidianos ferè comi-
tes reddit, convivii excipit, planeque ut filios fo-
vet: illico invidiæ stimulo aguntur ipsi, mutuis effe-
vescunt insidiis, eoque immanissimum Arianismi
monstrum excludunt. Namque Arius Alexandri-
nus Presbyter, cum evecto in sedem Episcopalem A-
lexandro emergendi frustraretur spe: tanto æmula-
tionis odiique æstu in hunc Præsulem excanduit, ut
Sabellianismi incusaret illum, ipse vero in alterum
extremum incideret æternamque Filii naturam du-
biis involveret planeque inficiaretur. Adeo fœcunda
hæresium mater ambitio est, ut, cum omni socie-
tati exitio sit, tum sacro in primis fundo incredibi-
lem afferat calamitatem. Non est, cur veterum ex-
cutiam annales, aut quæ in rem faciunt, paulo altius
arcessam, quando ipsa hæc literarum sedes, hoc puri-
oris fidei domicilium allegat casus & infaustos satis
& vel ideo nullâ ætate reticendos. Divus enim Lu-
therus, Vir invicti planeque divini animi, cum supe-
riori ævo ex diuturnis tenebris veritatem protra-
heret, suamque majestatem verbo, libertatem Eccle-
siæ, ipsi denique Servatori decus ac gloriam fortiter

sereret: nihil e quidem extimescebat omnes clau-
strorum greges, nihil tot Principum ac Pontificum
tremenda fulmina: Quin Cæsari ipsi causæ suæ ra-
tionem reddebat, mediisque ex stragibus reverteba-
tur saluus. Sed quæ paratæ Satanæ artes sunt, in hu-
us Ecclesiæ gremio, in hac ipsa cathedrâ surgebat
divini negotii interpellator, Andreas Bodenstein Ca-
rolostadius; qui ejectis ex his templis imaginibus
Missæque ritu abolito id imprimis agebat, ut præci-
puum fidei caput de Sacrâ Coenâ perverteret, deser-
tâque literâ peregrinam his verbis assueret potesta-
tem. Quibus adeo rebus, infelicissimo, quod de
Sacramentis hodie agitur, Certamini prælusit.
Tametsi autem nihil verius hoc ipso sit, nec superio-
rum temporum memoriam fugiat; solent tamen
illi, qui affinia nobiscum dogmata præ se ferunt,
ipsumque fratris svavissimum nomen à nobis exi-
gunt, ita interpretari has molitiones, ut non in Ca-
rolostadium certaminis hujus causam, transferant,
sed in Lutherum ipsum, quem ex Pathmo reducem,
nimiò incensum fervore, ajunt, Collegam ac socium
fidei urbe expulisse & cum scriptis publicis certare
noluerit, aureò porrectò nummò in arenam ac dis-
putationem publicam invitasse. Quæ res cum o-
lim objecta fuerit ab Hospiniano, Hornbeckio, Al-
tingio, aliisque, ac recentioribus quibusdam Aucto-
ribus defensa, constitui hodiernâ luce, quâ Superio-
rum

rum voluntate hanc catenam conscendi, dicere de
*Aureo Nummo, quo Lutherus
Carolo stadium in certamen pro-
vocasse perhibetur.* Res non est ludi-
cra, Auditores, sed Historiam litis Sacramentariæ
ipsam involvit: quare, ut me differenter audiat
benevole ac de momentis gravissimis sententiam fe-
ratis ipsi, ea, qua par est humanitate, à Vobis omni-
bus contendo.

Atque ut rem initiis suis repetam: is fuit An-
dreas ille Bodenstein Carolostadius, qui Theologiæ
Doctores, quin & Professoris in hac Academiâ nec
non templi ad arcem Archidiaconi munia titulosque
gesit: adeo non inimicus Luthero quondam, ut
amplissimos in Theologiâ honores contulerit ipsi, at-
que in reformandi negotio comes adiutorque extite-
rit. Cujus rei documentum vel Disputatio Lipsi-
ensis est, Anno XIX. superioris ævi instituta, quâ
contra Johannem Eccium Lutheri hostem in con-
fessu Principum summorumque virorum decerta-
vit ille, nec infeliciter stetit: subremigante nonnun-
quam Luthero, & cum in angustias redigeretur,
partes illius fideliter prestante. Quod vero po-
stea illo mentis errore captus, atque in perversissima
quæque

quæque abreptus fuerit; ambitio, quâ misere agebatur, & Lutheri absentia fecerunt. Cum enim Wormatiam evocatus ac paulo post dirissimo Cæsaris edictò proscriptus divinus Heros in arce Wartenburgensi velut in Patmo quâdam delitesceret, nec adeo administrandis Ecclesiæ rebus vacare posset: nunc opportunam sibi datam occasionem putabat turbator ea perficiendi, ad quæ furore quodam atque ambitionis stimulo ferebatur. Itaque primùm Luthero absenti insultare, arrodere ejus doctrinam ac pervertere, caput in primis de S. Coena velut non satis intellectum ex diuino quodam impulsu emendare, & in hunc torquere sensum voluit: τὸ ἐστὶν, i.e. hic sedet corpus meum: conversaque ad plebem oratione insolentius paulo dixit: neminem unquam ab Apostolorum tempore de Sacra Coenâ rectius docuisse. Tum verò convocatis in hanc urbem Fanaticis hominibus, Pelargo, Stubenero, Münzero, à quibus popularis per Germaniam nata seditio est, quoddam velut sanctius satellitium aluit: atque his stipatus gregalibus ad Ecclesiam se accinxit, non verbo, quod Lutherus præstiterit, sed factò reformandam: editoque ejus rei specimine, ipse nec consultis Collegis, nec Magistratu in consilium adhibitò, ingressus hujus urbis templa est, suisque adjutus satellitibus quicquid statuarum, quicquid elegantioris ornatus, quicquid denique aurearum argentearumque imaginum

num

num fuit, confregit, ejecitque & exturbavit. Quibus sic gestis, inopes consilii atque obstupefacti, qui tum supererant, Pomeranus, Jonas, Ambstorius, Philippus, aliique, quantis poterant precibus fatigarunt Lutherum, ut vel maxime detentus, maturaret reditum, tantosque tumultus praesens compesceret. Qui & morarum impatiens, & gloriae divinae incensus zelo, mense Martio Anni xxii. Suis adfuit ac, ne intempestivus aut praecox ejus videretur impetus, conscriptos Academiae consulto Articulos Novatori exhibuit tentavitque, ut amica consensione res componeretur. Cum vero nec emolliri exacerbatum animus, nec frangi vel durissimis verbis posset: plebem ex suggestu informabat Lutherus, non acri & objurgatoriâ oratione, sed per omnia tali, quæ ne ullam quidem adversarii mentionem injiciebat. Nihil temere affirmo, Auditores, sed monumentis publicis innitor, & ea profero, quæ nec adversæ parti inexplorata sunt, cordateque & constanter utrinque asseruntur. Excedit urbe Carolo stadium atque insciis omnibus Orlamundam, quod oppidum vix altero lapide à Jena distat, contendit: ubi, in ejecti Pastoris sedem sese ingerit, suspectam Lutheri doctrinam facit, ædes sacras denuò spoliat ornamentis suis, ac vicinas adeo Ecclesias sollicitat, pervertit, confundit. Ecquid vero Lutherus? non illico ac sua sponte, sed elapso

B de

demum triennio, quod ad scenerandam huic rei
lucem imprimis facit, jussuque Electoris Saxoniae,
cui haec ditio parebat, Jenam proficiscitur, Eccle-
siam à seditiosis molitionibus, quæ tunc emerge-
bant, liberaturus. Carolo Stadius primæ statim con-
cioni interest, finitisque sacris Lutherum conve-
nit, de injuria publicè sibi factâ conqveritur, ad
publicam contentionem sese offert, pro doctrinæ
suar veritate ad extremum judicium provocat, atq;
per omnia immoderatus obstreperit Luthero. Hic
vero in tanto hominum confesso, qui ad hanc
concertationem convolârant, ad se ipsum rediens,
negat, & auditores appellat testes de Carolo Stadio
publicè non lacesito, minus autem nihilo se dis-
putationem ejus vereri profitetur. Imo, ne diu-
tius ejus laterent dogmata, tractum ex crumenâ
aureum nummum objecit adversario, quem avidè
recepit ille, datâq; dextrâ, scripta se editurum pro-
misit, quæ vin & vini haustu, quem propinaverat Lu-
therus, idem se facturum promisit. Ejectus Saxo-
niæ finibus turbator atque ad Tigurinos delatus
Anno XXIV. libellos suos edit, acerbos in Luthe-
rum mireque dentatos: quibus sequenti demum
Anno librum suum adversus cœlestes Prophetas
opponit Noster. Vix autem interjecto mensis spa-
tio Uldaricus Zwinglius surgit, & susceptâ Carolo-
Stadii

stadii causâ, Commentarium divulgat de vera & falsâ religione, eoq; Heroem nostrum pungit iniquius, quem brevi postmodum scripto excipit Pomeranus noster. Postea verò Zwinglii partes Oecolampadius sumit, edito libro de genuinâ expositione verborum Domini: sed & illum XIV. Doctores Svevici, inter quos Brentius ac Snepfius familiam ducebant, condito Syngrammate confutant: quod Oecolampadius iterum Anti-Syngrammate oppugnat, atq; hoc rursus discutunt Theobald. Billicanus & Pirckhaimerus. Tandem diuturno hætenus silentio usus & oppugnando papatu distentus Lutherus An. XXVII. eximium scriptum: de verbis Christi adhuc salvis & inconcusis, aliudq; quod Confessionem de coenâ Majorem vocat, profert in lucem. Sic sublatis utrinq; signis dimicatum, sic pugnatum in hunc diem, ut nec receptui canere, nec nisi votis ac desideriis concordiaæ spem facere licuerit.

Itaque primum certaminis Autorem & concinnatorem litium, vestrum, inquirunt, habete Lutherum, qui adeo sibi non temperavit, ut data contentionis tessera, Carolo stadiū ad litem stimularit, quo intermisso tantus undiq; tumultus non videbatur futurus. Extant colloqvii hujus acta, quæ si penitus inspiciantur, auctorem quò edita sunt, dissimulant, & multa continent, vana fuca-

taque & in Lutherum iniqua. Unde ille peculiari
ad Spalatinum epistolâ conqueritur, librum hunc
famæ suæ insidiosum esse, plurimisqve mendaciis
mistum, sed tamen, ut concludit, patientiâ super-
randum. Cum tamen hanc concertationem mi-
nimè neget, sed Tomo II. qui Wittenbergæ pro-
diit, dati à se nummi mentionem injiciat: ne no-
stris quidem hætenus illa res dubia incertaqve vi-
detur. At enim vero quo animo quibusq; inducto
causis hunc nummum, quem Rhenanum alii, alii
Florenum appellant, objecerit adversario; brevi-
ter dispiciendum est. Principio ad contendendum
scriptis se obtulit Bodensteinius, sed vereri se dixit,
ne Typographiæ usu à Luthero prohiberetur.
Hinc publicè testatum fecit noster, hoc abesse, ut
impedire velit, quo minus vel typis exscriberetur
libellus, vel excusus publice divenderetur; ut con-
tra ad liberandum se ab hæc suspitione, malit, & da-
tâ iniquitatis mercede, optet, Carolo stadium pro-
dire in publicum, sanamq; mentem in rebus dubi-
is explicare. Tum verò in more positum habebat
Fanaticus, sententias, quas passim disseminabat,
clausas habere atqve tectas, nec publicis scriptis, ut
maximè præ se ferret, promulgare. Quare
nummum Lutherus obtulit, non, ut autor amen-
tum litigii esset, sed tessera desiderii, quo in verita-
tem

tem Caroloftadii, ſi qua eſſet, rectius cognoſcendam, & ab hæreſeos ſuſpicionem eximendam propendebat. Minus nocent Eccleſiæ errores publici, quàm clanculum ſerpentes; nec exitioſior hæreſis fuit, quàm quæ parvis ſpretisqve initiis crevit. Jam ſi vel unicâ paginâ doctrinam ſuam Scripturis Symbolisq; conformem exhibuiſſet, ab omni hæreſeos ſe liberaſſet culpâ. Re ſecus eveniente, Eccleſiæ conſulendū erat, ut à ſeductore liberaretur. Solent Fanatici, quod multis retro ſeculis obſervatū, non pandere ac aperire placita ſua, aut ſuſpenſâ hederâ errores propalare: ſed vel nihil apertè palamqve proponere: vel, ſi quid in lucem proferunt, abſtruſis involvere ſenſibus, per fundere tenebris, & ſuam occæcare orationem. Donatiani, qui ſanctum in his terris cœtum, nec ullis infectum maculis jaçtabant, latebant diu, clanculumq; turbabant Eccleſiam; tandem ab Auguſtino, &, qui eum ſeqvebatur, Optato Milevitano protrahebantur ex latebris. Circumcelliones, qui in cellis domibusqve hominum ſe abdebant; Angelici, qui Synodo Laodicenâ noſabantur, nihil, quod ſciam, ediderunt: latitare malebant potius, & quantas tamen poterant, Tragoedias excitare. Quorum ad exemplum ne clanculum noceret in quieti animi vir, ſed ab Eccleſiâ dignoſceretur, ſuis ipſum ſumpti-

pti-

ptibus Lutherus stimulat; imo cum primum *protulisset* librum, duplo majori pretio se redempturū fuisse Lutherus ait, si sacræ Scripturæ dictis sententiam suam *roborasset*, aut, quæ protulit, *explicasset*. Erat hæc consuetudo ævi Apostolici pragmatica, ut probarentur Spiritus, antequam Ecclesiæ censurâ publicâ notarentur: fructus ergo foetusque doctrinæ insuper expetebat Lutherus, de facinoribus hic Wittenbergæ patratis jam certior omnino factus. At receptum tamen nummum, inquit illi, non aliter interpretabatur Carolo stadium, quam in Clarigationem litigiique autoramentum, dum toti concioni ostendit, ac obligatum se putavit ad libros in publicum emittendos. Clarigatio cum nihil aliud, quam denuntiatio belli & amicitiae quædam dissolutio sit; fefellit se Sacramentarius, quod in rixas & dissensiones sese redemptum putavit. Nā detegendæ veritatis non dissidii alendi ignum hoc fuit. Olim quidem ex institutis gentiū belli indicendi Symbola erant: Sceptrum Mercurii, hasta sanguinea, herba graminis purior, ranæ, mures, & quicquid levisimarum rerum à Fecialibus perferebatur. De Aureo vero nummo nihil constat; quin contractus, conciliandæque amicitiae tesseram hanc apud Gothos quondam nostrosque Germanos fuisse, Autore non contemnendo edoctus sum. Lutherum certe suo cum
Sym

Symmysta ac Promotore redire in gratiam ac veritatis causam agere voluisse, datum hoc Symbolum testatur. Quin imo ne plane ab antiquo Amico videretur averfus, rorante insuper poculo excitare ipsum, atque reconciliare sibi studuit: id minime facturus, si vel odio in illum flagrasset implacabili, vel de convertendo fratre penitus desperasset. Ecquid vero impulit eò Lutherum, ut ex arce suâ discesserit, non vocatus ad hanc pugnam, & præterea à Cæsare atque Pontifice ab omni hominum societate exclusus? Quod dum urgent illi non intelligunt satis gravissimas rationes, quibus ad reditum commotus ille fuerit. Primùm enim à Senatu Academico multis precibus exorabatur, qui in causâ Fanaticorum definiendâ fluctuabat magnopere ac sibi dissidebat ipsi. Philippus sane Lichtenbergam una cum Amsdorfio evocatus ab Electore ad dicendam de negotio sententiam, nō suo sed Lutheri iudicio opus esse respondit, nec melius ab alio quoquā posse expectari, se certè parcm non esse, ut de causâ tã arduâ pronuntiaret. Deinde indignum Doctore videbatur deserere Ecclesiã, tanto labore ac periculo cultã, eandemq; lupis discerpendam relinquere. Jam templa in solitudinem propemodum versa: Scholaque oppidana non literarum culturæ, sed pinsendis panibus patuit.

Suus

Suus cathedrae Doctor, suus suggestui sacerdos de-
fuit. Obtritum studiorum decus, paratumque in-
scitiae atque ruditati patrocinium fuit. Plurima
quippe Academiae & oppidi pars turbatoribus ad-
haesit: imo, quod mireris, ipsum FRIDERICUM Ele-
ctorem proclivem in has partes & pronum reddi-
derant. Facta enim de extirpandis hominibus de-
liberatione, ipse consultissimum dixit, ut missos
istos facerent homines, incertum enim esse even-
tum DEIque consilium, qui saepe vilium homi-
num ministerio in rebus gravissimis fuerit usus.
Quibus ad Lutherum perlatis, properandum sibi
putavit, atque conclamatis Ecclesiae rebus succur-
rendum. Indignanti vero Electori & reditum im-
probanti, peculiari, quae extat, epistola in hunc
modum respondit: *Urgent me cause inevitabiles,
DEUS cogit & vocat. Sciat Celsitudo Tua me longe
potentiori sub protectione quam Electorali Witt-
tenbergam ire; nolo a Te protegi, nec gladio ad hanc
causam opus est, DEUS absque ullo hominum auxi-
lio illam est curaturus. Excusatus itaque es, quo-
niam Tibi obsequi nolo, si capior ego aut occidor.
Noli Cesari viresistere, patere, ut agat adversus
me quae velit. Non potest a Te postulare, ut Carnifi-
cis munus adversus me exerceas. Ex his omnibus
viri invictus animus dispalescit, qui non potuit dis-
simulare divini motus characteres tot haecenus*
exem

exemplis comprobatos. Sunt tamen, quæ in
Luthero nostro reprehendi solent: Censorium
supercilium, vehementia animi, incurfus & impe-
tus, quibus omnibus suam, quam ex reformandi
opera conquisivit, famam oblitterarit. Reducem
enim Lutherum, ajunt, objurgationibus intempe-
stivis & concionibus è suggestu habitis acrius con-
citasse Collegam, tandemque hac Urbe expulisse.
At enimvero, quam prudenter egerit Lutherus,
exhibitis Academiae nomine Articulis, quantaque
solicitudine lenire ac mitigare turbidum homi-
nem studuerit, monumenta, quæ supersunt, lo-
quuntur: hujus enim orationis modulum longis-
simè excedunt. In concionibus autem VII, quæ
habitæ ad plebem sunt, & omnium oculis patent,
nihil deprehendo minus, quam acerbitatem. Bre-
ves illæ sunt, planeque accuratæ: nec enim se per-
misit facundiæ, nec ullam adversarii mentionem
injecit: ceterum eruditionem non tralatitiam spi-
rant illæ, deque Missæ ritu, de Imaginum cultu atque
usu, de Cœna Domini, de Confessione Sacerdoti
reddendâ, aliisque argumentis solidissimè infor-
mant. Ita plena Sapientiæ scripta Lutheri sunt, nec
ulla mihi pagina lecta, quin singulariter eâ mihi vi-
dear profecisse. Urbe autem ejectum fuisse Fanati-
cum a Luthero, gratis omnino fingitur, cum in sci-
is omnibus discesserit, quando Sleidanus ipse, ex-
ces-

C

ces-

cesfisse commemorat illum, suaq; sponte evafisse.

Nunc ipsi judicabitis, Auditores: Lutherone an Carolo studio Reformatorum antesignano culpa liris Sacramentariae adscribenda sit? Primus enim qui Lutherum absentem verbis lacesivit, Carolo studio fuit, idemqve primus, qui scriptis illum impetuit & impugnavit. Si provocatum auro, si fatigatum, si ad id compulsum dicis, nihil objicis nobis, cum non ad lites & creandas Lutheromolestias provocatus sit, quis enim prudens hoc fecerit? Sed ad testandam veritatem seque ipsum ab hæreseos crimine liberandum. Ecquis Zwinglium sollicitavit? Ecquis Oecolampadium ceterosqve Carolo studio propugnatores? & illi tamen ultro propriaqve libidine hanc pugnam ingressi, acerbis scriptis pupugerunt Lutherum. Quia tamen placide acquievit, nec, nisi elapso triennio utriqve respondit. Exspiraturus haud dubie ignis erat, quem duo fovebant, nisi aliorum afflatu, intantum, quo nunc est incendium prorupisset. Audiamus proinde Melanchthonem, quo nomine nihil svavius habent Reformati, ea præfatione quam libello de Cœna Domini præmisit. *Carolo studio, inquit, primum excitavit hunc tumultum homo ferus, sine ingenio, sine doctrinâ, sine sensu communi quem nullum unquam humanitatis officium*

*cium aut intelligere aut facere animadvertimus:
tantum abest, ut in eo significatio aliqua Spiritus
Sancti animadverta sit, imo extant manifesta signa
Impietatis. Totam illam Fanaticam Anabapti-
starum doctrinam statim initio ambabus manibus
amplectebatur: Cum eam in Germania serere cœ-
pisset Nicolaus Pelargus, & Controversiam de
Cœna Domini: (quæ verba mirificè causam no-
stram juvant) tantum odio Lutheri non aliqua pie-
tatis opinione movit. Ne autem nullo testimo-
nio id videretur asserere, ad plerosque Germanos
provocat. Bona, inquit, pars Germanie testari pot-
est, nihil me in hac re fingere. Extat & Lutheri E-
pistola, qua Bucero in causâ componendæ litis re-
spondet his verbis: pace nihil optabilius no-
bis: non hanc Tragœdiam movimus primi,
sed coacti respondemus. Plura in hanc senten-
tiam congererem, Auditores, nisi in rebus claris-
simis Vestra patientia viderer abuti. Quin potius
Deum immortalem precibus suspiriisque suppli-
cibus veneror, ut servet Ecclesiam, omnes veritatis
hostes ab aris hisce, à templis, à laribus nostris lon-
gissimè arceat, inimicos, qui novas turbas sub late-
bris excitant, disturbet, & ad meliorem mentem
reducatur. In primis autem cædes, vulnera, & qui-
cunque sanguinem spirant casus clementissimè*

avertat, atqve huic Academiae tempora largiatur
tranquilla, ut in honesto literarum otio delitescere
svaviter ac divini Numinis honorem Ecclesiae qve
provehere commoda qveamus.

D I X I.

RECTOR MAGNIFICE.

Polycarpum Smyrnae-
um, Patrem ex Apostolo-
rum ævo superstitem, ad
summum sacerdotii culmen
ideo evectum fuisse perhi-
bent, quod Johannis Apo-
stoli quondam obierit scho-
las, saluberrimisqve doctri-
nis, quas ille singulari Numinis afflatu acceperat,
ab ineunte ætate fuerit imbutus. Quæ enim pri-
mum fundata, quæqve ad cultum ac dignitatem
usqve exornata fuerat ab Apostolo, Smyrnæa Ec-
clesia: præconem verbi ac præfulem haud alium
expetebat magis, quàm primi Auctoris Doctorisq;
legentem vestigia, ut adeo nec Antesignani sui
amit-

amitteret memoriam, nec à verissimis, quas incul-
caverat, sententiis avelleretur. Quod si enim ex-
tra domum quarere successorem vetat civilis
prudencia, ne vel latae ab Antecessore leges evile-
scant, vel in ludibrium nomen ac profapia Princi-
pis vertantur: permagni quoque refert, propa-
gare easdem in Ecclesiâ leges ac rationes, ire per
majorum vestigia, cultam antea viam rectè mu-
nire, nec vela dare, cum tempestas aliqua ingruit,
nec, ubi Sectarum exsurgit numerus, ad objectum
errorem titubare.

Procul hinc facesso ambitionis causas, sed si
tamen immutatam Ecclesiæ faciem, si ipsam hanc
cathedram intueor, vix aliud subit arbitrari, quam
priscae ætatis aliquam sive umbram, sive imagi-
nem rediisse in scenam. Quod enim in hanc se-
dem evectus fuerim, quod Ecclesia me obvio ve-
lut gremio susceperit, non ad meam ipsius virtu-
tem, quæ nullo pretio est, sed ad DEum, maxi-
mumque Præceptorem B. Waltherum refero, qui
incredibili illâ suavitate, illo corporis splendore
dicendi quæ fulmine Divi Johannis nobis redde-
bat exemplar; eaque florebat inter suos auctori-
tate, ut formati ab eo fictique Auditores aliquo
etiam loco numeroque vel post fata illius habere-
rentur. Equidem, quam difficile fuit Smyrnæo
Præsuli, succedere in locum Johannis, qui incitati-

one divinâ actus, scientiâqve & præfensione re-
rum futurarum collustratus, ipsius DEi agebat in-
terpretem; tam quoque arduum ac sublime vi-
detur, relictam à Walthero ornare provinciam, ut
demirer ipse ac propemodum stupeam, Virum,
qui dono quodam divinæ providentiæ videbatur
genitus, in quo Eloquentia atque doctrina o-
mnes suas experiebantur vires, illico eripi è me-
dio, ac in ipso ætatis robore prosterni; contra sur-
rogari in ejo locum hominem nec auctoritate gra-
vem, nec salutaribus instructum præfidiis, & qui
cum quovis eximio comparatus viro, vix in se-
cundis tertiisque consistat.

Facile est, partes sumere hominis obscuri,
nec virtute multum spectati: sed verò evehi in se-
dem viri omnibus propemodum numeris perfe-
cti; difficile sanè opus est, plenumque periculo-
rum ac insidiarum. Polycarpum quidem Præ-
fulem Irenæus refert, multa sæpè Doctoris sui di-
cta narrare solitum testatumque subinde, voces
ipsius sibi in auribus adhuc sonare; nec ingratum
ob id civibus suis extitisse. Sed nec illud alienum
à me esse judico, quando memoriâ non effluunt,
quæ à B. Præceptore sapienter tradita sunt, mul-
tiqve adhuc hærent, quibus me instruxit ille, ser-
mone fideles: quia adhuc oculis meis illius ob-
servatur imago: jamque amplam illam atque re-
giam

giam corporis speciem, jam incessum, quo perge-
bat, jam vultum, in quo tanta gravitas eminebat,
conspicere, jam ipsas elegantissimas orationes,
quibus hæc animabatur cathedra, audire mihi vi-
deor, nec poterit ulla res intervenire tanta, quæ
hujus Viri memoriam ingrata oblivione extin-
gvat. Exigit hodierna dies argumentum oratio-
nis, quod, cum reconditum omnes nec vulgo
obvium desiderent, plane migrabo hunc mo-
rem; quin potius, ut memoriam B. Antecessoris
mei quodammodo recolam, & recitationum me-
arum, quas in D. Johannis Epistolas meditor, fe-
lix auspiciam faciam; deliberatum mihi est dicere:
*De Divo Johanne, Apostolo quidem illo
& Evangelii conditore.* Non equidem En-
comia stem Johannis agam; Cur enim dilaudem il-
lum, quem nemo unquam bonus vituperavit?
nec ea persequar, quæ Eusebii, Prochori, Gregorii,
Nicephori aliorumque dubiis Commentariis as-
feruntur; sed ea tamen quæ literis divinis de eo-
dem sigillatim prodita sunt, brevi nec ad unguem
factâ oratione edisseram, ut quantum fuerit Apo-
stolus, cujus Epistolas interpretandas mihi sumsi,
haud obscure intelligatur.

Ut me dicentem rerum multitudo obruit,
ita, quid primo, quidque altero ferè loco expo-
nen-

nendum sit, suspensum planè tenet. Si enim nihil diceretur aliud, quàm quod Servatori Deo ab exordio summi muneris adhæserit, ei que morbos fuganti, immundos Spiritus ejicienti, aliaque miracula excitanti perpetuus adfuerit testis: Magno quidem sed communi tamen cum ceteris Apostolis elogio maectaretur. Proprias potius & quæ peculiare sanctissimo Præconi sunt, laudes persequar. Theologi cognomen obtinuit noster, ut reconditi vaticinii monstrat Epigraphe, quod Encomium inde sustulit, quia doctrinã de Filii Divinitate, quam olim Theologiam nominabant veteres, contra θεομάχης illius temporis acerrimè propugnavit. Tametsi enim nec reliquis prætermissum hoc dogma fuerit, nec perfunctoriè tractatum; Johannis tamen Spiritus, velut aquila, evolare altius & supra cælum migrare visus, Dei Filium singulari verbo, λόγον; Patrem æternum lucem; Sanctissimum vero Spiritum, Unctionem sublimi & plenissimo mysteriorum caractere notavit. Non Vaticinia edebant, qui Apostoli fungebantur munere: Legati enim erant, quorum enarrare fuit, quæ evenerunt, non, quæ futura sunt, prænuntiare. In Johanne vero nostro utraq; hæc munia copulata conspicias: Non edocet tantum ille & prædicat, quod Apostoli est, sed & prædicat,

dicit, quô se Vatem divinumque Prophetam significat. Ecquis est Apostolorum, cui sub Babylonis imagine illa Anti-Christi sedes ostensa, & cui præter Johannem nostrum triumphans Ecclesia sub nitidissimâ Hierosolymæ specie posita ob oculos atque expressa fuit? Quantum vero laboris ac studii in annuncianda gentibus sapientiâ coelesti posuerit, factorum tot itinerum commonstrat ratio, quæ ex Scripturis Sacris elucet. Relictâ Soly-morum urbe in Samariam transiit, atque hujus regionis incolis ad cultum Christi conversis ad sanctam hanc urbem est reversus. Iterum vero hinc solvit, atque Ephesum longinquo itinere petiit. Tum Smyrnam, Pergamum, Sardes, Laodiceam aliasque Asiæ civitates in fide instituit. Nunquam vel disjunctissimæ terræ passibus peragrari citius queunt, quam hujus non dicam cursibus, sed doctrinâ verbi que æterni præconio collustratæ fuerunt.

Nec gemino tantum hoc officio se nobilitavit Noster, sed Evangelici quoque muneris gloriâ immortalem sese reddidit, & reliquis facile omnibus superior evasit. Jam sub nascentis Ecclesiæ initium sacro coetui obstrepebant Ebion simul ac Cerinthus, homines vecordes ac varii, atque extra Christi scholam educati, qui, cum multa in Matthæi aliorumque Evangeliiis desiderarent, hic incitatus Numine divino Paralipomena quasi sup-
D ple-

plevit, indictoqve ut Hieronymus refert, publi-
co jejunio Evangelium condidit infestosqve Dei
hostes convicit. Cùm Filium illi negarent geni-
tum ex Patris Essentiâ, veluti omnis corporeæ mo-
lis experte, Filium è phrasi Mosaicâ vocavit ver-
bum, tanquam conceptum mente, ac, ubi tempus
instaret, ore prolatum editumqve in lucem. Cùm
divinam ejus gloriam ac majestatem attererent
illi, nec conspectam oculis nec invictis testibus
confirmatam: *Vidimus*, inquit Noster, non suo tan-
tum sed aliorum testimonio fretus, *vidimus glori-
am ejus velut unigeniti à Patre: & in Epistolâ Ca-
tholicâ: Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod
vidimus oculis nostris, quod perspeximus & manus
nostræ contrectarunt, verbum vitæ testamur &
annunciamus vobis.* Hinc tuba Evangelii & rerum
Cœlestium quidam Buccinator Patribus audit.
Namq; id consecutus est, ut ob istū dicendi impe-
tum, quem Græci Rhetores *θυμὸν* appellant, ful-
gurator quidam, & filius tonitruī diceretur. Plane
ut Jovem maximum Homerus *ὑψιβρεμέτην*, seu
altitonantem appellat, quo verbo non sonitus tan-
tum ictusqve fulminum, sed vehementiam quo-
qve ac vim sermonis, quâ percellerat homines,
Poëta expressit. Illud verò multò admirabilius, ac
nemini domesticorum & familiarium Christi con-
cessum, quod in ultima illa saluberrimâqve cœna,
quam

quam ante obitum suum instituerat Servator,
in ejus Sacrosancto sinu recubuit. Non erat satis,
conscendisse Taborem montem, & gloriosissi-
mo spectaculo interfuisse: quæ felicitas Petro si-
mul & Jacobo obtigit. Quantus tum in facie ejus
splendor! quam niveo & vel astra superante can-
dore vestimenta ejus relucebant! Quantus undi-
quaque divinitatis conspectus! Sed nunc ad am-
plectendum Deum paulo propius admittitur:
Gravatum anxietate caput inclinat in pectus Chri-
sti, in hoc sese reficit, in hoc quiescit, atque circa hunc
reliquam corporis partem circumfundit. O admi-
rabilem discipuli cum Magistro conjunctionem!
O inexplicabilem suavitatem, quæ ex immortalis
Dei sinu in hominem instar cujusdam torrentis
redundavit! Magnus equidem vates ac præco erat
Johannes Præcursor, adeo, ut vel Christi elogio
major ex hominum genere non putaretur exor-
tus; Et tamen ita indignum sese existimabat ille,
ut ne excalceandis quidem pedibus ejus idoneum
se crederet. At enim verò Johannes noster multò
arctiori vinculo Christo conjungebatur, quia ejus
innexus cervicibus, arctissimisque complexibus
alligatus fuisse legitur. Equidem elevare hanc tan-
tam familiaritatem conantur illi, quibus veterum
accumbendi ratio perspecta est: jacuisse enim, a-
junt, Hebræorum ritu, reclinatâ superiori parte

corporis in cubitum sinistrum ; inferiori in longum porrecta & jacente, capite leviter erecto & dorso pulvillis modicè suffulso: discumbentibus ergo Christo & familiaribus, accubuisse Petrum perhibent à tergo Christi, & Johannem à pectore: Johannem in sinu Christi, & Christum in sinu Petri. Quibus omnibus ut non refragamur magno-perè, ita causam dari cupimus, cur Johannis accubitus memoratus fuerit, Petri ceterorumque accumbendi ritu planè omisso. Atque hanc quidem textus affert multo evidentissimam, quod hic ille sit sectator Christi, quem tenerrimo præ reliquis affectu fuerit profecutus.

Longè plura sunt, Auditores, quæ Johannem nostrum in sublimi collocant, & à reliquis Christi Præconibus distinguunt. Cum jam ex cruce penderet mundi Servator, capitiq; ejus corona è spinis nexa imprimeretur, cum palato morientis obrigeret lingua & jam mortis caligine oculi clauderentur; matrem suam, quod in terris charissimum erat, adstantem cruci & morti suæ ingemiscentem conspicit: Sed quomodo alloquitur? Quibus verbis solatur? Cui denique commendat? Non alii cuidam, quam suo, quem tantopere dilexerat, Johanni. Mulier, inquit, ecce filius tuus, capitis & oculorum nutu Johannem designans, deinde ad Johannem

nam: Ecce, mater tua! Non poterant ex ore mori-
entis verba fluere disertius, nec ad commendan-
dam matrem efficacius exprimi, quam quod filii
um matri redditum diceret in Johanne. Hunc e-
nim perinde ac filium, curam S. matris habiturum,
hunc ipsi futurum praesidio pollicebatur. Miror
ipse, cur non Petro, Apostolorum Coryphæo hæc
tanta delegata hæreditas sit: cui si obtigisset, quan-
tam non auctoritatem & ipse, & qui ejus sese fingunt
successores consequerentur. Sed Johannem in lo-
cum suum substitui volebat Dominus, in quem
tam singulari tamque arcano quodam affectu
propendebat. Hic enim est, qui ad sepulchrum
Christi eâ celeritate properavit, ut etiam Petrum cur-
rendo vinceret. Hic est, qui, cum in vitam supera-
tâ morte Servator rediisset, stantem in litore pri-
mus agnovit, ac Petrum de eo informavit. Hic o-
mnino ille comes Christi, qui reliquis facile omni-
bus palmam amoris gratiæque præripuit.

Sed nec illud prætermittendū, quod Senio & vi-
vendi spatio reliquos Christi Auditores supergres-
sus est, vitamque ultra illud, quò vivebant Apostoli,
ævum porrexit. Equidem multorum nec ex tri-
vio Doctorum sententia fuit, immortalem man-
sisse nostrum, nec vitam adeo cum morte com-
mutasse, quæ opinio in primis Augustini ætate vi-
ge-

gebant; Tradunt, inquit, alii non defun-
ctum, sed defuncto similem cubuisse, & cum
putaretur mortuus, jussum fuisse dormi-
entem, donec Christus veniat, sic mane-
re, suamque vitam scaturigine pulveris in-
dicare; qui pulvis creditur, ut ab imo ad su-
perficiem tumulo ascendat, statu quietis im-
pelli: id quod Gregorius Trapezuntius integro
de vita Johannis libro exsequitur. Verum ex ver-
bis Christi non satis expensis hæc enata est opinio.
Quærebat ex Servatore Petrus, num itidem vio-
lentâ morte Johannes obiturus, suamque erga Ser-
vatores constantiam martyrio declaraturus sit;
quæ cum curiosa magis quam utilis rerum aliena-
rum inquisitio foret, respondebat quidem, sed ita
ut rogantis animum abduceret ad alia; nec proin-
de immortalem futurum Johannem ajebat; sed
si volo eum manere, donec venio, quid ad Te?
Audisti Petre, quæ ad te pertinent, cur alia quæris,
cur divini judicii & justitiæ secreta rimaris? Nam si
etiam cuperem vel minimè hunc mori, quid tu in-
de emolumenti, aut quid solatii ex ejus martyrio
consequereris? Ac morte quidem placido sopori
ri

ri simillimâ occubuisse nostrum, Polycrates au-
tor est; Johannis ipsius, si ita loqui licet, in præfula-
tu Ephesino successor, cujus Epistola ad Victorem
per scripta, apud Eusebium extat, dignum omnino
fide & approbatione monumentum. Multò
nunc forent plura, quo pacto, in ferventis olei
dolum conjectus illæso corpore exierit, ut lethale
poculum biberit innocuus, ut ex lavacro Cerinthi
ædium ruinam veritus aufugerit, ut Drusianam è
mortuis resuscitaverit, ut relegatus in Patmum ad-
mirandis visionibus gavifus fuerit, quo denique
ordine ac tempore libros conscripserit, Canonem-
que ob signarit; sed nolo orationem vagari latius
ac in ea sese diffundere, quæ vix absunt a disputa-
tione; quin frenis potius ab omni excursu revo-
canda est, ne fastidium Vobis, re adeo evidenti pa-
rere videatur.

Quod igitur æternum NUMEN huic Acade-
miæ & Vobis omnibus faustum & fortunatum mi-
hi que fructuosum ac salutare esse jubeat, à Musa-
rum deliciis ad magnificas illas omni que nectare
suaviores verbi divini dapes, ab ambiguis Pythiæ
responsis ad æternæ mentis oracula, à ficta illa mi-
ræ que celebratâ Deorum multitudine ad veri u-
niusque Numinis scientiam nunc transeo. In
seipsum recedit animus, & vacuus viliorum cogi-
ta-

tationum altius emicat, voluptateque incredibili,
quæ ex contemplatione Sacrorum suboritur, per-
fusus ac plenus, magis magisque discendi studio
inardescit, nec ante subsistit, quam in sublimissi-
marum rerum cognitionem intromittatur. Erunt
fortassis, ut non desunt iniqui rerum censores, qui
nihil ex Poësi fructus, nihil ex utriusque studii affi-
nitate emolumenti ad S. Theologiam affer-
ri existimant: à quibus hoc dissentio luben-
tius, quo felicior sæpe ab arte Poëtica ad veneran-
da Theologiæ Mysteria transitus fuit. DANNHAUE-
ROS, RAPPOLTOS, CARPZOVIOS, GREENIOSQUE in ex-
emplum adduxisse satis est, quorum imitari virtu-
tem, est pleno ad immortalitatem gradu contem-
dere. Alii in istam, quæ mihi obtigerit, fortu-
nam declamabunt, atque invehentur in provi-
dentiam divinam, benignius aliquando res mor-
taliū dispensantem. Sed enim verò, si ex otio
tranquilloque vivendi statu hominum felicitatem
æstimes, nihil verò minus quam felicitatem in
hoc tanto munere mihi spondeo affulsuram.
Transiit illud tempus, & non ita pridem fuit, quo
remissionum atque curarum partes dividere, actis
laboribus jam solvere frontem, & liberali volu-
ptate perfundere mentem atque recreare corpus
licebat. Nunc, ubi densior negotiorum moles
in-

ingruit, aliusque ex aliis labor oritur, istis quidem
lætitias remittendus est nuntius, ac in aliis longè
rebus, quàm vitæ promittunt ludibria, quærenda
voluptas.

D. Johannem, memoriæ prodit antiquitas
aluisse in cubiculo suo perdices, cum quibus ali-
quando otii fallendi causâ luserit, & precibus je-
juniisque maceratum refecerit corpus; irrisum ve-
ro ab homine seculari, & quod indignum munere
suo facinus committeret, reprehensum fuisse.
Adeo in Sacerdotes censorio omnes supercilio
sunt; idemque illud, quod in aliis ducitur laudi, in
his vitio datur, gravissimamque reprehensionem
incurrit. Demens profecto forem, si meliore
me sorte affectum vellem, quàm, quæ Gentium
Doctorem excepit Apostolum de præmio labo-
ris ita conqverentem: δεσμά με καὶ θλίψεις μέ-
γισται. Nec ita tamen effoeminati animi sum, ut
rebus asperis succumbendum, aut ita efferati &
inquieta, ut reluctandum iis temerè esse censeam.

Vos alloquor, qui in partem sollicitudinum
ac laborum allecti estis, Venerandi Sacrorum
Antistites; omnes intelligunt, quantum à candidis
capitibus Vestris hic cultus habitusque corporis mei
abhorreat; nec quisquam ignorat, me utroque
Vestrum hoc inferiorem esse, quo magis ab ætatis

E

Ve-

Vestrae spatii recedo. Uterque Vestrum praegravis
quidem annis & meritis in Ecclesiam illustris est;
sed tamen uterque per immensam Dei bonitatem
animo viret vigetque, ut, si mentis bona spectemus,
cum omni vel ineuntis aetatis flore quaeatis contende-
re. Deus hunc vigorem Vobis servet. Patres,
ne, dum undique titubant Ecclesiae praesidia, Vos
trepidetis aut proni in baculum, lassae trahatis vesti-
gia, sed firmi ac vegeti persistatis, nec sarcinulas ve-
stras ante parta Ecclesiae Halcyonia colligatis, Deus
Vos servet!

Nec minus quoque Vobis me debere intel-
ligo, Patres Conscripti, quorum Patrocinio *SERE-
NISSIMO ELECT. SAX.* innotui, & Vobis imprimis Sapi-
entissimi Ordinis Philosophici VIRI, quorum erga
me affectum sensi plane incredibilem, favorem au-
tem omnium tantum, ut, quibus colere officii,
quibus studiis prosequi illum debeam, quam mi-
nime in me reperiam. Quem enim mihi non sum-
feram ascendendi animum, Vestro suffragio ultro
addidistis, & qui se virtute inferiorem meminit,
vobismet ipsis superiorem esse sponte voluistis.
Vobis Doctoribus profeci, a Vestro ore, quantum
Academiae aetatis memoriam revoco, unice pe-
pendi. Itaque hanc nostram conjunctionem,
hanc jucundissimam vitae atque laboris societatem
porro stabilem esse exopto.

Tan-

Tandem verò & Te alloquor, Florentissima
Juvenum concio; Tuos enim cum vultus in me
conversos intueor, facere non possum, quin læter
ex animo & propemodum exultem. Namq; ad-
huc durat honor studiis nostris, adhuc florent ar-
tes literæq; omnis sapientiæ instrumenta; nondum
rugas aut senium quasi attraxit Academia nostra,
nec pristinum decus suum decoxit planè. Lusci-
nias fingunt Poëtæ circa Orphei tumulum nidum
struentes suaviores multo cantus edere, quàm,
quæ in densissimis silvis locisque amœnissimis ho-
spitentur. Illud autem ex vero est, & jure quodam
affirmari potest, circa hunc Divi Lutheri tumu-
lum circa sanctos hos cineres, quos Academia ser-
vat reconditos, puriorem multo quam ullibi ter-
rarum editum fuisse concentum, ac sonare hodie-
num, nec falsas voces aut flexiones severas in Pia
Concordiæ Formulâ audiri. Personant hîc divinæ
juxta humanæq; artes, nec ulla sapientiæ pars ta-
cet; Quæ non oracula, quos non congressus & pu-
blicas certaminum species intueri atq; quotidiè
audire in promptu est? Hic Orientis, hic Græciæ,
hic orbis Romani florent scientiæ, nihil eruditio-
nis, nihil literarum potest desiderari. Num de me
quoque aliquid emolumentis speretis, Commilito-
nes, haudquaquam affirmare ausim. Haud enim
immodicus mei æstimator sum, sed censor ipse &

E 1

im-

implacabilis propemodū vindex. Illud tamen sine
jactantiæ suspicione edissero: nunquam, ex quo e-
rudiendæ juventuti operam dedi, coronam opti-
morum Civium, quæ rara sane & invidenda felici-
tas est, me destituisse. Nunc me Vobis paulo pro-
pius jungam. Neminem vestrūm aditu, nemi-
nem familiari congressione prohibebo. Egenis
juxta ac rerum affluentibus eundem vultum, eun-
demq; animum ostendam. Ecquid enim jucun-
dus mihi sit, quam commercium studiorum cum
industriis ac bonis inire? DEO autem Immortali,
cujus hîc focos arasq; instruimus, me plane conse-
cro devoveoque. Nec reticenda clementia ejus,
quæ indignum me nulliusq; vel fortis vel virtutis
hominem affecit; nunc ad hæc rostra evexit, quæ
Divi Lutheri vestigia ostendunt; tūm quoq; o-
tium liberalissimū indulsit, ut nec curis domesticis
distentus nec cum rei familiaris squaloribus con-
flictatus bonis literis ac officii rationibus planè va-
care possim! Idem æternum Numen cœptis me-
is imposterum adspiret & annuat, omniumque
rerum exoptatum largiatur eventum. In primis
autem Sereniss. Patriæ *PATREM*, Nutricium Cle-
mentissimū unā cum augustissimā Saxonum pro-
sapiā fervet ac sospitet, ut semper floreat, surgatq;
& invidendo quodam successu dominetur. De-
niq;

niqve afflictissimam ECCLESIAM protegat DEUS,
& qvæ Ecclesiæ Alumna est, ACADEMIAM nostram
augeat indies, fulciatqve, ut emineat studiis, abun-
det egregiis civibus & velut in fastigio constituta
despiciat hostes ac de qvavis superatâ clade
feliciter triumphet!

DIXI.

ACCEDIT
PROGRAMMA
POSTERIORI
ORATIONI
PRÆMISSUM.

QVæ omnium ore celebratur atq;
traditur in Scholis nostris, FIDEI ANALO-
GIA; adeo diffidenter ac dubiè explicatur
Auctoribus, ut nec in describenda illius indole ac
naturâ consentiant omnes, nec quam inde conse-
quimur utilitatem, satis liquidò exponant. Erudi-
tum certè nomen Analogia est, suosq; natales Ma-
thematicorum filiis debet, quibus Euclide potissi-
mum Auctore, Analogia rationum similitudo est,
qua

*Euclid. lib.
V. Def. 4.*

Quæ numeri ipsæque magnitudines inter se com-
parantur. Quæ enim ratio quaternarii ad bina-
rium, eadem quoque octonarii ad quaternarium
est: & quantum longior est pes Herculeus alterius
cujusdam pede; tantum item stadium Herculeo pe-
de sexcenties finitum longius est eodem stadi-
o, quod alterius pede transmissum fuit. Cujus quidem
Analogiæ seu proportionis cum ea præcipue vis
sit, ut æqualitatem juxta & inæqualitatem com-
monstret, tacitasque argumentandi rationes in-
volvat; sapienter admodum Apostolus: *κατὰ
τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως* exactum cupit cu-
jusvis vaticinii interpretamentum, ut, congruatne
cum illâ, an pugnet; utrum ex hac quasi præviâ
quadam duce inferri queat, an negari, planissimè
perspiciatur. Itaque illa fidei Analogia nihil aliud
nobis est, quam doctrinæ Christianæ ex illustribus
Scripturæ testimoniis concinnatæ *ὑποτύπωσις*,
ad quam reliquorum locorum interpretationes
veluti ad regulam exiguntur, indeque haud diffi-
culter dijudicantur. Quod *ὑποτύπωσις* D. A-
postolus appellat, id *formam & exemplar arche-
typum* ex veterum mente interpretor; nec seorsim
sentio ab iis, qui aliis paulo diversisq; vocibus rem
exprimunt, quando in eandem nobiscum senten-
tiam iacumbunt. Cum enim hæc Fidei Formâ
velut

Eccl. lib. cit.

Rom. II. 6.

coll. I. Cor.

XIV. 32.

1. Tim. I. 13.

velut anchorâ & firmamento quôdam innitamur;
Ancoratum appellat Epiphanius; Basilius vero
Ὁχύρωμα τῶν δογμάτων. Cùm erudiendis
hominum animis inserviat; *Institutionum* no-
mine illam efferunt Lactantius & Aurel. Cassio-
dorus. Cùm Apostolicæ doctrinæ ad amûssim
respondeat; *Catholicæ juxta & Orthodoxæ Fidei*
titulo eandem insigniunt Athanasius, Augustinus,
Proclus, Victor Africanus, Damascenus. Deni-
que cùm fiat, ut communi Ecclesiæ calculô appro-
betur, ac instar militaris tesseræ ad distingvendum
à lectis ordinibus hostem adhibeatur; exquisitô
reconditôqve Symboli nomine per omnem anti-
qvitatem innotuit. Neqve vero hæc Analogia
ac Summa fidei sui experts principii est, aut velut
Academia Arcesilæ ambiguos opinionum lusus
venditat: sed uti ratio nostrâ arcano quodam
motu ad assentiendum inflectitur: *binarium in*
quaternario bis continens; perinde quoque sub-
limius illud & divini Numinis afflatu editum ver-
bum percellit animum nostrum ac terebrat, atqve
ad fidem mysteriis habendam trahit. Quæ as-
sensio licet in rebus supra hominis judicium po-
sitis languida & exanimis sit, nec ingenitâ virtute
suâ eluctetur; Sancti tamen SPIRITUS auxilio e-
mergit, viresqve credendi concipit tam validas, ut
ἀπόδειξις Πνεύματος & omni demonstratione

1. Cor. II, 4;

Py-

Pythagoricâ firmior in animo relinqvatur. Jam
 nulla doctrinæ cœlestis pars est, quæ non revelatô
 hoc innitatur principio, perspicuisq; & illustribus
 S. Scripturæ testimoniis stabiliatur. Suam undiqva-
 que divinitatem prodit Scriptura, sed non undi-
 quaq; articulum fidei proponit. Delecti cancelli
 sunt, sedesque propriæ & reliquis aliquanto insi-
 gniores, ex quibus, veluti sparsæ per S. Scripturam
 gemmæ, colliguntur capita fidei, quæ ut axiomata
 in disciplinis, demonstrationem non requirunt,
 sed ipsa sibi demonstrationis instar sunt, facemque
 præferunt, & paulo occultioribus locis fœnerantur
 lucem. Ita Illustris sedes est, quâ *DEUS peccatum
 non velle*, disertis verbis perhibetur, nec aliud do-
 ctrina de Sanctitate DEI evincit. Quæ proinde de
 Induratione Pharaonis, de Davide ad numeran-
 dum populum concitatô leguntur, in eam expli-
 canda sententiam sunt, ne oblucentur priori dog-
 mati & tam perspicuo fidei capiti tenebras offun-
 dant. Sic loco non uno classica firmatur doctrina,
 Christum solutô sanguinis pretio à peccatis nos re-
 demisse. Cum igitur Regem desistere & peccata sua
 justitiâ & eleemosynis redimere jubet Propheta:
 quærenda interpretatio est principali doctrinæ a-
 naloga & conformis; quæ non tantum ex fonte,
 ubi *abrumpendi* verbum occurrit, sed ex con-
 textu quoque ultro elicitur. Ex his itaque tali-
 busq; Scripturæ perspicuis sedibus, quæ collecta &
 in

Psal. V, 5.

I. Job I, 7.

Rom. III, 25.

&c.

Dan. IV, 27.

c. V, 19.

in quoddam velut Syntagma congesta est, doctrina coelestis; Fidei Analogia probatorum interpretum consensu appellatur. Equidem cum verbis Ecclesiae Doctorum hodie concinnetur ejusmodi Summa fidei, alioque & alio ordine, quem quisque pulcrum putat, digeratur, minimè vero existimandum, in auctoritatem humanam & veracitatem dicentis, quam concipimus, fidem revolvi. Namque per se, ut normæ ἀξιολύω, credimus Scripturae divinae, atque in hanc postremum recedit, in hac unicè acquiescit fides nostra: Libris autem sive Patrum sive Neotericorum dogmaticis, propter perpetuum cum Scriptura consensum ad stipulamur, quod cum illâ, tanquam unicò veritatis fonte, immotoque fundamentò congruere censentur. Extat Concilii Arausici Canon VII. in hunc sensum scriptus: *neminem ex se posse credere aut diligere, sicut oportet.* Quò quidem accendi fides & quodammodo excitari potest, cum quoad rem & sententiam ipsum DEI verbum sit; Sed si tamen fluctuet illa & dubitet, minimè ad sedandos hos fluctus sufficit, Canonem antiquiorem Palæstinum eodem sensu allegare aut à Palæstino ad Nicenum, ab hoc ad Apostolicum provocare; unicum Christi effatum est, ex quo pendet Canon, & quò convincitur ac tranquillatur conscientia credentis: *Sine me nihil potestis facere.* Interim verò adhuc regulæ normæque vicem obtinet, quæ ex sacris literis *Job. XV. 5.* extructa est Fidei Analogia. Non quod fidem ultimato normet illa, sed primum veluti impetum hostium sustineat, pugnantemque ac dissilientem doctrinam à consentien-

*ti & rectâ discernat. Cum adhibita intentio incertum esse providerit, inquit Augustinus, quomodo distinguendum, aut pronuntiandum sit, consulat Regulam fidei, quam de scripturarum planioribus locis percepit. Nec ab his partibus dissident Nostrates, qui B. Glassium sequuntur, ita pronunciantem: ex claris & perspicuis dogmatibus, Fidei Regula, h. e. articulo- rum scitu ad salutem necessariorum, Systema, instar catenæ aureæ connectitur ac colligitur. Tantia autem refert comprehensam divinis literis tenere ἰπὸ τῶν ὁσίων sanorum verborum atq; dogmatum, ut eâ, ceu quidam contendunt, omisâ, pronam ad errores viam aperiri; rectè autem fideliterq; excultâ, dignosci errantes, hæreticos confelli, dubia & controversa enodari, ipsam deniq; scripturam in abstrusis difficilibusque locis explicari facilius posse existimem. Proditum memoriæ est, in Concilio Nicenô cum acutissimo Philosophô contendisse. Senem, nec velitationum peritum, nec in argutiis Dialecticis subactum, sed fretum integritate vitæ & Christianæ doctrinæ rectè intelligentem. Quare certamen ingressus, non acervalibus eductis conclusionibus coëgit Sophistam, qui tot aculeatis diçteriis fatigaverat omnes, sed unica fidei Analogiâ, quæ Symbolo Apostolico continetur, diductâ quidem illâ & ex sacris literis firmatâ, superior discescit, ut fateretur Philosophus, se non sine divino Numine devictum & inexplicabili quadam virtute ad amplectendam Christi fidem impulsum fuisse. Divus certè Lutherus nul-
la*

*Doctr.
 Christ.
 LIII. c. II.
 p. 87.*

*Phil. S. L. II.
 P. II. p. 355.*

*Socratem
 vide L. I. H.
 E. c. IIX. p.
 20. & Sozo-
 menum L. I.
 H. E. cap.
 XII. p.
 431.*

la re magis innitebatur, quam congruente cum sacris lite-
 ris ex iisdemque collectâ fidei Analogiâ: cujus adeo bene-
 ficio & dextre interpretabatur Scripturam & ex omnibus
 hostium congressibus victor redibat. *Id imprimis con-*
siderare soleo, inquit, an congruat expositio cum Ana-
logiâ & sensu fidei. Hinc in certamine cum Eecio, Pon-
 tificem R. caput Ecclesiæ esse, contendente, sententiam
 defendebat Scripturis conformem: Christum unicum Ec-
 clesiæ caput esse; futuram autem monstro similem Eccle-
 siam, quæ duobus in uno corpore capitibus emineat. Sic,
 cum in Colloquio Jeverensi objiceretur Hamelmanno: in-
 fantes esse sanctos, nec ideo Exorcismi ritu abluendos; re-
 spondebat ille ex fidei Analogiâ: *infantes in peccatis*
natos & conceptos, naturâ filios iræ, morti, adeoque
ipsi Autori mortis Diabolo subjectos esse: quo ipso par-
 tes suas egregiè tuebatur. Nunquam forte provocatum ad
 Analogiam crebrius est, quam in Colloquio Mompelgar-
 tensi. Cum enim Christi in terris præsentiam ideo negaret T.
 Beza, quod omne corpus circumscriptum loco sit; ac pro-
 se Analogiam fidei allegaret: respondebat J. Andreæ: *hanc*
non esse fidei Analogiam, sed ratiocinationem ex Philo-
sophiâ humanâ petitam, contra fidei Analogiam quæ
testetur diserte: Christum super omnes celos evectum
omnia implere. Sed de his non tam dicendi quam pu-
 blico opere agendi campum mihi DEI munere & provi-
 dentiâ apertum conspicio. Ex quò enim divinis auspi-
 ciis

Comment.
 in Gen.
 XLI. f. 77.

T. I. Jen. f.
 230. 239.
 Eph. I, 22.
 V, 23.
 Vid. Acta
 Colloq. Je-
 verens p.
 540.

V. Acta
 Colloqvii
 Mompelg.
 p. 236, 271.

13
5840
01

ciis SERENISS. ac POTENTISS. ELE-
CTOR SAXONIÆ DN. JOHAN-
NES GEORGIUS IV. NUTRITIUS
noster longè Clementissimus, præviâ Amplissimi Acade-
miæ Senatus commendatione , provinciam docendæ
Theologiæ publicam mihi præter expectationem & me-
ritum benignissimè demandavit; ræcipuam muneris mei
partem esse intelligo, Fidei Analogiam ea quâ par est, dex-
teritate inculcare. Cùm vero superiorum nutu ac volun-
tate Epistolarum S. Johannis interpretatio injuncta mihi
sit; non omni tantum contentione sed dimicatione quoq;
ac studio in hoc negotium incumbam: Privatis intereâ la-
boribus eam, quam intendo operam, confecturus. Dein-
ceps quoque ad Conciones publicas in templo , ut fieri
consuevit, Academicò me accingam & singulis Jovis die-
bus Fidei Articulum ex clasico Scripturæ dictò , populari
sermone explicabo. Ne vero morem antiquum migrem,
crastino die, propitio Numine , Orationem Inauguralem
præmittam ; ad quam audiendam MAGNIFICUM A-
CADEM. RECTOREM , PER-ILLUSTREM LIB.
BARONEM, PATRESQVE ac CIVES universos , ea quâ
par est animi observantia & humanitate invito. P. P.

DOMINICA XII. post TRINITATIS
A. cl. lcc. XCII.

1000

m. o.

ELE-
AN-
ITILIS
Acade-
cendæ
& me-
ris mei
t, dex-
volun-
mihi
qvoq;
reâ la-
Dein-
t fieri
s die-
pulari
grem,
ralem
M A-
LIB.
a qva
P.

ULB Halle

3

004 965 868

Ex. 194. (10)
AK 194

JO. GE

ORAT

QVA

NUM

QUO D. L.
STADIUM

DIVC

AI

HAB

Apu d JEREMIA

Vg
5840

NI

Æ,

EO,

COLO.

OVO

NE

CI JO.

Handwritten notes:
Vg
5840
D.N. J. Ch. A.
Dol. N. S.
Jeto ch
A. B. i. d. P.

